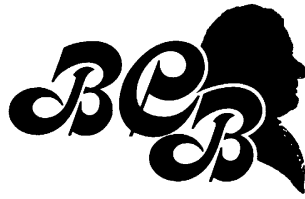

Cantatedienst in de Paaskerk

De wereld van boven

‘Ach Gott, vom Himmel sieh darein’ BWV 2

De eerste cantatedienst in het nieuwe jaar is aanstaande zondag in de Paaskerk aan de Oude Utrechtseweg 4a. De Bach Cantorij Baarn brengt een uitvoering van cantate BWV 2. De bijbehorende interkerkelijke dienst, waarin ds. Wouter Klouwen voorgaat, begint om 19.30 uur. Als solisten verwelkomt de cantorij Janneke Vis, alt, Gerben Houba, tenor en Joris van Baar, bas. Organist is Henk van Zonneveld. Solisten, koor en orkest van de cantorij staan onder leiding van Boudewijn Jansen.

BWV 2

De zelden uitgevoerde cantate BWV 2 klonk voor het eerst op 18 juni 1724. De cantate dateert uit het tweede seizoen van Johann Sebastian Bachs verblijf als cantor van de Thomaskerk in Leipzig. Het kerkjaar 1724-25 zou zijn meest productieve cantatejaar worden. Net als zijn muzikale tegenstem Telemann elders in Duitsland, wilde ook Bach een complete cantatereeks componeren gebaseerd op een eenduidig en samenhangend grondplan in tekst en muziek.

DE KORAALCANTATES UIT DE TWEDE JAARGANG

Bach baseerde deze tweede cantatecyclus op tekst en melodie van geselecteerde kerkliederen passend bij de kerkelijke zondag, en waar mogelijk ook verbonden met de evangelielezing van die dag. Om te voldoen aan de compositorische regels van de cantate kon de onveranderde tekst (meestal de begin- en slotregels van het gekozen koraal) vaak alleen dienen voor de openings- en slotkoren.

Muzikaal gezien onderzoekt Bach op zijn eigen onnavolgbare wijze bijna systematisch de verschillende manieren van koraalbewerkingen voor koor. Vanaf het eerste begin van dit grootschalige project etaleert hij het stilistisch gevarieerde en compositorisch ingenieuze raamwerk voor zijn plan. De inwendige structuur van iedere cantate afzonderlijk is door het kerklied dat er aan ten grondslag ligt, tekstueel bijzonder stevig en werd door het gebruik van de cantus firmus in de hoekdelen nog eens extra aangezet. Wekelijks levert Bach zo een ‘nieuwe’ cantate af, gebaseerd op een voor die zondag geëigend kerklied. Liefst een gouwe ouwe, een echte klassieker. Dit keer dus ‘*Ach Gott, vom Himmel sieh darein*’, een hymne van Luther, een klaagzang over de mens die zich afkeert van God en zich inlaat met heilloze dwaalleren, geënt op Psalm 12.

ALFRED DÜRR [1918-2011]

Bach-kenner Alfred Dürr wijst er op dat cantate BWV 2 Bachs tweede koraalcantate is die chronologisch volgt op BWV 20. Na BWV 2 volgen 7 en 135. Dat is een pikant gegeven omdat we nu kunnen zien hoe Bach in die eerste koraalcantates experimenteert met de *cantus firmus* (de hoofdmelodie van het koraal). Hij geeft deze cantus firmus beurtelings aan de vier

koorpartijen, te beginnen aan de sopranen in BWV 20. In BWV 2 zijn de alten aan de beurt, in BWV 7 de tenoren en in BWV 135 de bassen.

Ook anderszins experimenteert Bach in deze jaargang met allerlei stijlen en vormen. Dan weer begint een cantate met een Franse ouverture, dan weer als een concertje in Italiaanse stijl of juist in zo'n heel vrije vorm als een koraalfantasie. In BWV 2 grijpt Bach terug op een dan al buitengewoon ouderwetse stijl, die van het 'a-capella motet', een vierstemmig koorstuk ondersteund door mee-spelende instrumenten. Zo spelen de beide hoboïsten de altpartij mee om die cantus firmus nog een extra zetje te geven.

Nogmaals Alfred Dürr: 'De recitatieven bereiken regelmatig de kwaliteit en het karakter van een arioso, vooral in de koraal-gerelateerde regels van de tekst'. Zoals in het bas-recitatief (4). In de beide aria's, als contrast met het zeer strikte patroon van de opening, is er sprake van een meer 'moderne' stijl. De eerste aria (3) is eigenlijk een trionsonate voor altstem, soloviool en continuo. In de tweede aria voor tenor (5) komt het gehele strijkorkest aan bod samen met de twee hobo's in een nogal dwars dansstuk in vierkwartsmaat.

DES POEDELS KERN

De laatste aria voor het slotkoraal bevat vrijwel altijd de essentie van het verhaal/de cantate. Het voorlaatste woord is dit keer aan de tenor. Zijn tekst liegt er niet om: "Durchs Feuer wird das Silber rein, durchs Kreuz das Wort bewährt erfunden...." Ofwel : 'door vuur wordt zilver gereinigd, door het kruis het (heilig) Woord gestaafd. Daarom moet iedere christen in kruis en nood te allen tijde geduldig zijn.'

Ja, ja, geduld oefenen. Voorwaar geen eenvoudige opgave aan de start van 2017 in onze driftige tijden.

Nog dringender dan anders verlang je naar een troostrijk en bevrijdend slotkoraal. Maar nee, dat pakt anders uit. Wederom is de tekst klip en klaar, de goddelozen (uit Psalm 12) draven nog rond, maar de muziek verstilt in een open eind.

Uitvoeringen van cantate 2 zijn er zelden. Sterker nog, de cantate-kalender op de site van Eduard van Hengel vermeldt er in 2017 slechts één, namelijk in Baarn! Alle reden om komende zondag vanaf 19.30 uur in de Paaskerk te zijn.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto van Janneke Vis (alt) en/of tenor Gerben Houba (zie bijlages)